

Our man in Athens

New Urban Agenda & Planning Guidelines

③ De weerbare stad

In deze derde column belichten we de klimaat- en crisisbestendigheid van onze steden, als een van de vijf *qualifiers* voor een duurzame stedelijke ontwikkeling, ontleend aan de International Guidelines on Urban and Territorial Planning (IG-UTP).

Steden benutten wereldwijd niet meer dan drie procent van de totale landoppervlakte, maar genereren wel 80 procent van de wereldeconomie. Helaas gebruiken ze daarvoor ook meer dan 70 procent van de energie, produceren ze 70 procent van het afval en zijn ze verantwoordelijk voor de uitstoot van 70 procent van de broeikasgassen. Iedere grote of kleine bijdrage om op stads- of buurtniveau de negatieve effecten van onze ongebreidelde consumptie te milderen is dus welkom.

Het ineenklappen van ecosystemen vormt een reële bedreiging voor het voortbestaan van talloze steden die in een kustgebied liggen. Dat geldt zeker ook voor de Lage Landen, maar alle retoriek en beloftes rond het klimaatakkoord van Parijs ten spijt, lijken lang niet al onze bewindslieden zich daarvan bewust. Het gaat nochtans echt niet alleen om afkalvende ijsschotsen en zielige ijsberen die hier vroeg of laat kunnen aanspoelen. Tegen een stijging van de zeespiegel kunnen we ons misschien nog wapenen met technische ingrepen zoals hogere zeeweringen, maar over andere registers van de klimaatverandering, zoals heviger onweders, stormwinden, hitte- en zelfs koudegolven, denken we in de ruimtelijke planning van onze steden en buitengebieden nauwelijks na.

De klimaatverandering is slechts een van de ongewisse factoren die een crisis in en van de stad kunnen teweegbrengen. Onze Lage Landen bleven de voorbije decennia gelukkig gespaard van ernstige aardbevingen, tsunami's of orkanen, grootschalige bosbranden, oorlogen en geweld op grote schaal, maar ze zijn niet immuun voor bijvoorbeeld verkeersinfarcten, industriële catastrofes of mogelijke rampen met kernenergie. Om over ter-

roristische aanslagen nog maar te zwijgen. En dan zijn er nog heel wat minder zichtbare bedreigingen: cyberaanvallen kunnen onze Smart Cities in de toekomst dom en onbeholpen maken. Moeten we daar als stadsplanners niet meer aandacht aan besteden? En hoe dan wel?

De Verenigde Naties hebben met de *Sustainable Development Goals* (SDGs) in 2015 nieuwe planetaire ontwikkelingsdoelen uitgezet voor de periode tot 2020-2030 – nog maar amper 13 jaar te gaan dus. Onder de 17 thematische doelen springt SDG 11 eruit, met een geheel nieuwe focus op de stedelijke ruimte. *'By 2020, substantially increase the number of cities and human settlements adopting and implementing integrated policies and plans towards inclusion, resource efficiency, mitigation and adaptation to climate change, resilience to disasters, and develop and implement (...) holistic disaster risk management at all levels'* (SDG 11b).

De *New Urban Agenda* (NUA) van de VN bouwt voort op de SDGs, en op SDG 11 in het bijzonder. Met betrekking tot de weerbare stad resulteert dit in beleidsengagementen rond energie-efficiëntie, lage uitstoot, robuuste ecosystemen in en rond de stad, resource-management, risicobeheersing en rampbestrijding. Het gaat daarbij lang niet altijd om fysieke ingrepen, maar heel vaak om gedragsverandering en paraatheid van alle bevolkingsgroepen in alle wijken van de stad. Het concept *Smart Communities* gaat veel verder dan *Smart Cities* – zoals duidelijk zal worden op het ISOCARP-jaarcongres in Portland eind oktober.

Ruimte houdt ook in 2017 de blik ruim en grensoverschrijdend. Stedelijk en regionaal planner **Frank D'hondt**, die werkzaam is als Senior Urban Planning Advisor bij het VN-agentschap UN-Habitat, bericht dit jaar vanuit zijn Griekse thuisbasis over hot items in de globale planningwereld.

Klimaatgerichte *resilience planning* wordt steeds belangrijker, zowel in ontwikkelde als ontwikkelingslanden. Niet dat dit voor generieke stadsplanners allemaal zo nieuw is, maar vastgeroeste beleids- en uitvoeringsplannen kunnen er plots heel anders – meer mens- en actiegericht – uitzien door ze via de lens van *resilience planning* te bekijken.

In de *New Urban Agenda* worden de *International Guidelines on Urban and Territorial Planning* nadrukkelijk genoemd als toolbox om de ruimtelijke doelstellingen van de NUA te bereiken. In het handboek dat we voor die toepassing hebben geschreven, wordt dan ook meer dan gewone aandacht besteed aan *resilience & climate change action planning*. Als VN-adviseur of als ambassadeur van ISOCARP krijg ik daar trouwens ook meer en meer mee te maken. Wat een aardbeving kan aanrichten, heb ik bijvoorbeeld ondervonden in de Nepalese hoofdstad Kathmandu. Terwijl bijna alle buitenlandse hulp er gericht was op het heropbouwen van ingestorte huizen en tempels, hebben we met UN-Habitat de nadruk gelegd op *resilience planning* door bijvoorbeeld in dichtbebouwde stadsdelen en krottenwijken meer open ruimten te voorzien als vluchtplaatsen. Helaas was/is de internationale gemeenschap niet zo geïnteresseerd in stedelijke planning – wegens te complex en te langdurig. Hetzelfde geldt ook voor ontwikkelingshulp in Afghanistan, die traditioneel gericht is op het – overigens verre van platte – platteland, terwijl de strijd tegen de Taliban alleen gewonnen kan worden door betere voorzieningen en diensten aan te bieden in de steden en vooral in de hoofdstad Kabul. Sinds het begin van de Amerikaanse inval zag Kabul zijn bevolking vertienvoudigen tot vijf miljoen inwoners, die er grotendeels afhankelijk zijn van water en voedsel uit de buurlanden. En mocht er in Afghanistan ooit vrede komen, dan zal dat vanwege de verschroeiende droogte en de verstikkende luchtvervuiling in Kabul leiden tot een ware exodus van milieuvluchtelingen.

In vele andere Aziatische megapolen is het al niet veel beter gesteld, al is er in China gelukkig een groeiende middenklasse die stilaan ontwaakt uit de kapitalistische droom en meer belang begint te hechten aan schone lucht en leefbare steden. In Wuhan, met zijn tien miljoen inwoners een middelgrote Chinese provinciestad,

was ik twee keer te gast om te adviseren over de implementatie van de NUA. Ook in Iran kreeg ik, als ambassadeur van ISOCARP, de opdracht advies te verlenen met betrekking tot de *resilient city* – voor het voortbestaan van een stad als Teheran een prangende noodzaak.

Ook in mijn thuisbasis Athene zie ik het toenemend belang van *resilience planning*. Ondanks de opheffing van de stadsplanningsdienst – in tijden van crisis blijkbaar de eerste post waarop je bespaart – is er in het kader van het *'100 Resilient Cities Program'* toch een project *'Resilient Athens 2030'* opgestart, dat integraal betaald wordt door de Rockefeller Foundation. In dat programma wordt een pakket maatregelen voorgesteld om Athene weerbaarder te maken tegen calamiteiten van diverse aard: van hittegolven (stedelijk hitte-eilandeffect), over aardbevingen tot en met het beter opvangen en integreren van vluchtelingen en migranten. ISOCARP wil daar samen met de Stichting Delta-netropolis een beleidsworkshop aan koppelen om uit te zoeken welke stedelijke planning en governance er nodig zijn om *'Resilient Athens 2030'* tot een succes te maken. Geïnteresseerde planners uit de Lage Landen kunnen zich aanmelden om daar in Athene (en hopelijk nog voor het einde van dit jaar) mee over te komen brainstormen. Voor zover ik weet is in Nederland enkel Rotterdam lid van *100 Resilient Cities* en is er geen enkele Belgische stad internationaal actief rond stedelijke weerbaarheid of klimaatplanning. Daar mag weleens verandering in komen.